

LA/Minka Hauta-aho
RE/Eija Pahkala, Sanna Poutsalo

13.9.2018

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö STM076:00/2018

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Eläketurvakeskukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esityksellä toteutettaisiin julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2019-2022 päätetyt korotukset vähimmäismääriin päivärahoihin ja takuueläkkeeseen, alennettaisiin lääkkeiden vuosiomavastuuta sekä lisättäisiin vanhempainpäivärahojen saajien yhdenvertaisuutta.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia, takuueläkkeestä annettua lakia, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annettua lakia sekä määräaikaista lakia työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä

Eläketurvakeskuksen kanta

Sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäispäivärahojen korottaminen

Sairausvakuutuslain mukainen päiväraha-aika kartuttaa työeläkettä. Työeläke määräytyy päiväraha-ajalta Kelan ilmoittamien etuutta edeltävien tulojen mukaan. Työtuloa käytetään työeläkkeen karttumisen perusteena aina, kun se on laskettavissa. Myös silloin, kun sairauspäivärahaetus määräytyy vähimmäispäivärahan perusteella, voi taustalla olla työtulo. Jos työtuloa ei ole ollut, ei sairauspäiväraha-ajalta kartu palkattoman ajan eläkettä.

Tulevan ajan eläkettä voi kuitenkin karttua, vaikka ansioperustetta ei löytyisi. Tulevan ajan eläkkeen ansioperusteena pidetään 1 456,68 euroa kuukaudessa (vuoden 2018 taso), jos työttömyysturvalain mukaisen peruspäiväraha- tai työmarkkinatukikauden jatkoksi myönnetään samansuuruinen sairauspäiväraha tai Kelan kuntoutusraha.

Vanhempainraha-ajalta sen sijaan karttuu sekä ansaittua että tulevan ajan eläkettä, vaikka työtuloa ei olisi. Jos vanhempainrahaa maksetaan vähimmäispäivärahan suuruisena, eläkkeen perusteena olevana tulona pidetään 728,34 euroa kuukaudessa (vuoden 2018 taso).

LA/Minka Hauta-aho
RE/Eija Pahkala, Sanna Poutsalo

13.9.2018

Kun vanhempainpäivärahaa maksetaan rinnakkaisen työssäolon johdosta vähimmäistasoisena, vanhempainpäivärahan perusteena eläkettä määrättäessä käytetään vähimmäistasoista vanhempainpäivärahan määrää. Eläkettä karttuu myös samalta ajalta maksetusta palkasta.

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslain mukaisten vähimmäismääräisten päivärahaetuuksien korottamista työmarkkinatuen tasolle. Tilanteessa, jossa vanhempainpäivärahaa maksetaan työssäolon johdosta vähimmäismääräisenä, ehdotettu muutos lisää hieman palkattoman ajan eläkkeen ja tulevan ajan eläkkeen karttumista vanhempainpäivärahasta.

Vanhempainpäivärahoja koskevat muutokset

Esityksessä ehdotetaan muutoksia vanhempainpäivärahoja koskeviin säännöksiin vanhempainpäivärahojen saajien yhdenvertaisuuden lisäämiseksi.

Äitiysrahaa koskevaa säännöstä muutetaan siten, että henkilöllä olisi jatkossa oikeus äitiysrahaan silloinkin, kun raskaus on keskeytetty, jos raskaus on keskeytynyt vähintään 154 päivää ennen keskeytystä. Säännöksen terminologiaa muutetaan siten, että äitiysrahaa voidaan maksaa myös sukupuolensa naisesta mieheksi korjanneelle henkilölle.

Lapsesta yksin huolehtivan vanhemman vanhempainpäivärahakautta pidennetään vastaamaan kahden vanhemman perheen yhteenlaskettua vanhempainpäivärahakautta. Myös monikkoperheiden ja adoptiovanhempien vanhempainraha-oikeutta ehdotetaan parannettavaksi. Adoptiovanhemmat saatettaisiin yhdenvertaiseen asemaan biologisten vanhempien kanssa myös vanhempainraha-kaudella työskentelyn osalta. Adoptiovanhemmallekin voitaisiin maksaa vanhempainraha vähimmäismääräisenä vastaavasti kuin biologiselle vanhemmalle, jos adoptiovanhempi työskentelisi tai opiskelisi päätoimisesti vanhempainraha-kaudella.

Lisäksi ehdotetaan, että kunnallisen luottamustoimen hoitamista ei enää pidettäisi vanhempainpäivärahan maksamiseen vaikuttavana ansiotyönä. Vanhempainpäivärahaa voidaan ehdotuksen mukaan maksaa täysimääräisinä niiltä päiviltä, kun vanhempi osallistuu luottamustehtävän hoitamiseen. Jos luottamustoimen hoitaminen on työeläkevakuutettu, karttuu eläkettä sekä luottamustoi-mipalkkioista että palkattomalta ajalta.

Vanhempainpäivärahakaudelta karttuu työeläkettä. Siten vanhempainpäivärahakausien pidentäminen johtaa hieman suurempaan työeläkekarttumaan vanhempainraha-kaudelta. Vanhempainpäivärahojen myöntöjaksojen pidentäminen vaatii työeläkejärjestelmässä joitain ilmoitusliikenteen tarkistusten muuttamisia.

LA/Minka Hauta-aho
RE/Eija Pahkala, Sanna Poutsalo

13.9.2018

Päivärahan maksaminen työnantajalle

Päivärahaetuuden maksamista työnantajalle koskeviin säännöksiin ehdotetaan muutoksia. Säännös soveltuu jatkossa myös tilanteeseen, kun vakuutettu voi keskeyttää luottamustoimen tilapäisesti sairauden, raskauden ja synnytyksen tai lapsen hoidon vuoksi saaden poissaoloajalta palkkiota. Tällöin päivärahaetuutta ei maksettaisi vakuutetulle itselleen vaan luottamustoimen palkkion maksajataholle. Muutoksen tarkoitus on selkeyttää nykyistä soveltamiskäytäntöä. Eläketurvakeskus pitää tätä kannatettavana.

Siltä ajalta, kun päiväraha maksetaan työnantajalle, päivärahan perusteella karttuu eläkettä siltä osin kuin päiväraha ylittää työnantajan samalta ajalta maksaman palkan. Eläkettä karttuu tällöin henkilölle itselleen maksetusta osuudesta sen mukaisesta etuusansiosta, joka vastaa hänelle maksettua osuutta täydestä päivärahasta.

Eläkettä karttuu vanhempainpäivärahan perusteella myös siltä ajalta, jolta työnantaja maksaa palkkaa. Tältä ajalta eläkettä karttuu etuuden perusteesta, joka kerrotaan luvulla 0,17. Etuuden peruste otetaan huomioon kertoimella muunnettuna sekä karttunutta eläkettä että tulevan ajan ansiota laskettaessa.

Sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien maksamisen siirtyminen työpaikkakassoilta Kansaneläkelaitokselle

Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuuksien maksamisen siirtämistä työpaikkakassoilta Kansaneläkelaitokselle. Päätökset tehtäisiin edelleen työpaikkakassoissa, vain etuuksien maksu tapahtuisi keskitetysti Kansaneläkelaitoksen toimesta. Työeläkejärjestelmä saa jo nykyisin tiedot etuuksista Kansaneläkelaitoksen kautta, joten muutoksella ei ole vaikutusta työeläkejärjestelmän tietojärjestelmiin.

Muutos takuueläkkeen määrässä

Takuueläkkeen määrää ehdotetaan korotettavaksi. Takuueläkkeen määrän korotus korottaa myös eläketukea, joka on sidottu takuueläkkeen määrään.

Samalla korotetaan myös nuoren kuntoutusrahan ja ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan vähimmäismäärää niin, että se säilyisi takuueläkkeen tasoisena. Tavoitteena on kannustaa osatyökykyisiä nuoria ja työelämään kiinnittymättömiä osatyökykyisiä aikuisia hakeutumaan ammatilliseen kuntoutukseen työkyvyttömyyseläkkeen sijaan.

Lepäämislain muutokset

Lepäämislain kiinteä euromääräinen ansaintaraja nostettiin takuueläkkeen tasolle vuonna 2011 ja ansaintaraja sidottiin indeksiin, jotta se nousisi samalla

LA/Minka Hauta-aho
RE/Eija Pahkala, Sanna Poutsalo

13.9.2018

tavalla kuin takuueläke. Lepäämislain ansaintarajaa ei kuitenkaan ole nostettu silloin, kun takuueläkkeeseen on tehty indeksikorotuksista erillisiä korotuksia. Tämän vuoksi takuueläkettä saavan henkilön tulot voivat jäädä takuueläkkeen määrää pienemmiksi, kun hän kokeilee työntekoa.

Lepäämislain kiinteä euromääräinen ansaintaraja ehdotetaan korvattavaksi viittauksella takuueläkelakiin ja siinä säädettyyn euromäärään. Lepäämislain kiinteä ansaintaraja pysyy ehdotuksen mukaan jatkossa takuueläkkeen suuruisena, jos vakiintunut ansiotaso on matala.

Ansaintarajoilla on vaikutusta myös silloin, kun henkilö työskentelee ollessaan työeläkelakien mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä. Jos työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavan henkilön ansiotulot ylittävät kolmelta kuukaudelta sekä henkilön oman vakiintuneen keskiansion perusteella laskettavan ansaintarajan että lepäämislain mukaisen kiinteän ansaintarajan, työkyvyttömyyseläke jätetään lepäämään. Jos henkilön oman vakiintuneen keskiansion perusteella laskettavat ansaintarajat jäävät matalammiksi kuin kiinteä ansaintaraja, sovelletaan kiinteää ansaintarajaa. Työkyvyttömyyseläkkeen saa takaisin maksuun, kun ansiot jäävät alle ansaintarajojen.

Lepäämislain mukaisen kiinteän ansaintarajan nousu mahdollistaa hieman suuremmat ansiot työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen aikana.

Työeläkejärjestelmän näkökulmasta muutos minimiansaintarajaan voi aiheuttaa hieman tietojärjestelmäkuluja. Muutos vaikuttaisi nykyiseen työkyvyttömyyseläkkeensaajien valvonta-ajoon, jolle annetaan valvottava ansioraja muutenkin parametrina. Työeläkelaitoksissa joudutaan mahdollisesti tekemään muutoksia työkyvyttömyyseläkkeen valvonta- ja laskentajärjestelmiin. Myös uudesta ansaintarajasta tiedottamisesta voi aiheutua kuluja.

Ehdotuksen tavoitteena on poistaa eri suurusten rajojen aiheuttama kannustinloukku, lisätä ennakoitavuutta ja selkeyttää järjestelmän toimintaa. Eläketurvakeskus pitää tätä kannatettavana. Huomioitavaa kuitenkin on, että työeläkejärjestelmän ja kansaneläkejärjestelmän erisuuruiset ansaintarajat säilyvät muutoksen jälkeenkin niillä työeläkettä saavilla henkilöillä, joiden ansaintaraja määräytyy henkilökohtaisen, vakiintuneen keskiansion perusteella.

ELÄKETURVAKESKUS

Maijaliisa Takanen

Jaana Rissanen